

Fragments no Lato Lapsas un Kristīnes Jančevskas grāmatas "Kas ir Lembergs?" (2006. gads)

Pats Vilis Seleckis par izrādīto interesi ir pārsteigts. Ir nojaušams, ka stāstīt viņam ir ko, tikai ir kaut kas, kas traucē. Kas? Saruna nav gara, vienojamies, ka tiksīmies pēc kādas nedēļas intervijā. Viss esot labi jāapdomā. Taču ir jūtams, ja žurnālistiskais velniņš viņā sēž iekšā, gribētos visu, kas uzzināts, noskaidrots un izprasts, darīt zināmu citiem. Visas sarunas laikā nepazūd iespaids, ka viņš ļoti labi saprot žurnālista interesi aizrakties līdz lietas būtībai un labprāt gribētu sniegt palīdzīgu roku. Tikai...

– Jūs domājat visus tā laika notikumus, kas saistās gan ar Ventspili, gan ar Šķēli? Nu jā, bet tie notikumi jau paši ir tādi, par kuriem veselu grāmatu varētu uzrakstīt. Man ir arī tādi plāni to izdarīt, un tos īsā laikā pārrunāt nemaz nav tik vienkārši.

– **It kā pastāvēja viedoklis, ka pirmo grāmatu *Ēnas pār Ventspili* bija pasūtījusi *Ventspils transporta ekspedīcija*.**

– Jā, bija līgums ar šo te mazo skaisto firmiņu, kuru pārstāvēja... nu, to es nekad nevienam neesmu stāstījis..

– **Un pēkšņi jūs šo grāmatu izņēmat ārā no tirdzniecības, kā iemeslu minot, ka grāmatā esot neprecizitātes. Tad jūs varbūt varat tās nosaukt? Es to izlasīju, un būtu interesanti uzzināt, kuras ir tās neprecizitātes.**

– Ziniet, man par šo jautājumu viss ir kārtīgi vēl jāpārdomā. Tas vairs nav tik vienkārši. Nu, viens no iemesliem, kas situāciju sarežģīja, noteikti ir arī tas, ka bija tas līgums ar to firmiņu, un man tā grāmata bija jāuzraksta un jāatdod tai firmiņai. Taču notika privatizācija, un tā firmiņa pārgāja jaunu īpašnieku rokās, un automātiski uz šo izdevumu viņi arī... viņi varēja arī viņu savākt. Jo es viņu biju it kā rakstījis kā reklāmas materiālu, bet tas, protams, nebija galvenais moments.

– **Bet kas bija galvenais?**

– Jūs man dodiet kādu laiku apdomāties par visām šīm lietām! Man viss ir jāsaliek galvā un smadzenēs, jo galvenais – ļoti iespējams, ka es varēju nonākt līdz tādām statusam... es tiešām biju nokļuvis starp diviem dzirnakmeņiem. Šķēle, tai brīdī *Diena* viņu atbalstīja, no otras puses šitie bandīti no Ventspils, un man tur vajadzēja izgrozīties no tās situācijas. Bet, protams, ka tas bija viens no momentiem – juridiskais statuss tai grāmatiņai bija tāds, ka man uz to praktiski zuda īpašums.

– **Bet jūs tomēr pielikāt diezgan lielas pūles, lai nekur viņa neparādītos, neviens viņu neizlasītu...**

– Nu, man tā vajadzēja izdarīt.

– **Kāpēc?**

– Man tā vajadzēja izdarīt. Zināmā mērā arī, lai atbrīvotos no tā... no tā statusa. Bet dodiet man kādu brītiņu vēl pārdomāt. Dienas divas trīs. Es vēl pārdomāšu, vai ir pienācis laiks to visu runāt atklāti, vai cilvēki sapratīs mani un tā tālāk.

– **Tā tad pašlaik jūs visu neesat atklāti izstāstījis, kas tur īsti notika?**

– Nē.

– **Klīda baumas, ka jums ventspilnieki esot draudējuši.**

– Nu, tā draudēšana, tā jau vairāk varēja nākt no pretējās puses, jo zināmā mērā mani bija pat jāsargā tanī brīdī, jo, ja ar mani notiktu kaut kādas sliktas lietas, tad visiem būtu skaidrs, ka vainīgie ir jāmeklē Ventspilī, un līdz ar to tas viņiem būtu ļoti neizdevīgi.

– **Bet kāpēc otrai pusei bija izdevīgi?**

– Nu, man radās tāda sajūta, ka tad viņiem būtu izdevīgi, ka visā šajā vainotu Ventspili, ka novākuši žurnālistu un tā tālāk. Ļoti elementāri. Jo visas aizdomas kristu uz to pusi, uz Ventspili, un līdz ar to viņiem varētu piesiet ļoti lielu smagu atbildību.

– **Tas nozīmē to, ka grāmatā jūs uzrakstījāt visu patiesību?**

– Nu... pozitīvo, tas ir, negatīvo... to, ko es pēc tam... pēc tam man bija citi nodomi... es gribēju sadraudzēties ar šiem draugiem, gribēju iekļūt viņu apriņķī, iepazīt viņus no iekšpuses, zināt, kas tur notiek, nu, un es gāju uz tādiem kompromisiem, es domāju, nu, labi, paskatīsimies, kāds ir jūsu viedoklis par visu šito lietu. Un tā es nokļuvu pie Lemberga un sāku strādāt pie tādas grāmatas. Varbūt ka man nevajadzēja izdot ar tādu pašu nosaukumu, kaut gan no otras puses, tā pirmā jau nebija izdota, nu, oficiāli, viņa bija sagatavota izdošanai, bet nebija izdota, tāpēc es tā... tas tā smieklīgi, ka tāds pats nosaukums, bet nu... nu, tās ir detaļas.

– **Bet viņas abas divas ir pilnīgi dažādas... Tad kurā ir tā patiesība? Viņas nevar abas salikt kopā un teikt, ka patiesība ir pa vidu – vai nu vienā vai otrā.**

– ...Vai jums nupat radās tāda ideja par šito runāt, vai tas tomēr ir saistīts ar vēlēšanām?

– **Ne jau par šo vien mēs runājam. Bet par *Ventspils transporta ekspedīciju* citu cilvēku nav – toreizējais direktors Māris Kukainis jau ir miris, un mums viņš neko nevar izstāstīt...**

– Tiešām?

– **Jā, es vakar zvanīju..**

– Bet viņš jau nebija nekāds vecais... nebija mirējs, jā... vai dienīj..

– **Bet tā jau cilvēkiem ap Lembergu gadās...**

– Jūs domājat, ka es varētu būt ar to saistīts?

– **Viņa draugs Vitāls Lejiņš arī tā negaidīti nomira un milzu mantojumu atstāja...**

– Nu, Vitāls Lejiņš, tas ir...

– **Pazināt?**

– Nē, nē, absolūti nezinu, es tik zinu, ka uz viņa vārda bija rakstītas visas tās mantojuma lietas. Jā... nu... ātrāk tika pie mantojuma. Acīmredzot viņam vajadzēja padomāt – uzņemties uz sava vārda tādus lielus īpašumus un iecelt Lembergu par savu mantinieku, tad ar to bija jārēķinās. Ja viņš patiešām bija pavisam vesels cilvēks, es nezinu, kā tas ir, varbūt viņš bija slimnieks... bet it kā kursa biedrs. Nu... tad jau viņam tikai pāri par 50 gadiem.

– **Viņš 46 gados nomira. Mātei neko neatstāja, visu Lembergam, pat dzīvību apdrošināja Lembergam par labu.**

– Jā, nu redzi, tāpēc jau man bija iecere to visu uzrakstīt kā romānu.

– **Par ko?**

– Par visiem šiem piedzīvojumiem, kā ar grāmatu un ar visu, ko es esmu sapratis. Jo nevar tā... tur ir jāstāsta gari un plaši, kāpēc tu tā rīkojies un kāpēc tā... patiešām, goda vārds, es tā...

– **Ko, Lembergs draudēja?**

– Nē, nē... draudēšana būtu bijusi, nu, tādā, tiesāšanās līmenī. Tādas tās sarunas bij'. Un viņi mani iedzītu dziļā stūrī, un pliku pataisītu un pazemotu, nu tā. Tas varēja būt, jo tai brīdī viņiem bija absolūta...

– **Nu, bet Šķēle?**

– Šķēle arī praktiski tā gandrīz jau izdarīja.

– **Kāpēc jūs izlēmāt tomēr pret Šķēli nostāties, bet pret Lembergu ne?**

– Tur arī pamatojums, tajā brīdī man likās, ka Šķēle ir bīstamāks Latvijai, kā viņš rāvās pie varas. Nu tas tā, starp mums runājot. Viņš bija tajā brīdī nodibinājis un izveidojis tādu ievērojamu politisko spēku un draudēja pārņemt varu, un likās, ka viņš varētu arī to Lembergu pastumt pie malas. Un viņš man likās bīstamāks, teikšu atklāti. Turklāt ar Lembergu man jau bija tie sakari izveidojušies arī. Un tur es guvu atbalstu, to es arī neslēpju, kad es sāku ar to Šķēli. Līdz ar to man vairs nebija jācinās divās frontēs. Nevar jau divās frontēs, tur pretī ar šādiem džekiem un tur kaut ko uzrakstīt, nu nevar.

Tā ir tāda lieta, par kuru nemaz šobrīd arī nebūtu skaļi jārunā, cilvēki to nevar saprast, jo domā, ka, ja jau tu esi patiesības cīnītājs vai žurnālists, tad tev ir jābūt absolūti neatkarīgam no visa, nekādi sakari tur nedrīkst būt un nekāds finansējums, gandrīz jāsaka – jādejo savā plikā dzīvoklītī, jāēd ūdens un maize un tik jāraksta patiesība. Ja tu gribi kaut ko uzrakstīt un izdot, bez tiem līdzekļiem tu neko nevari izdarīt, tev ir vajadzīgs izdot, ir vajadzīgs braukāt, vākt materiālus un publicēt. Un galu galā arī publicēšanās iespējas tu nevari nodrošināt pats, piemēram, tagad man nav neviena sakara, un, pat ja es gribu, man nav publicēšanās iespēju. Jo visas avīzes ir privatizētas, katra pieder vienam vai otram politiskam spēkam, katrs grib paust sev izdevīgu viedokli un tādu vispārīgu, kas neatbilst katra konkrētā interesēm, tādu nemaz nav tik vienkārši ielikt kaut kur.

Nu, jūs arī, vai tad jūs varēsiet braukāt, ja nebūs kaut kāda izdevniecība, kas uztur, nodrošina līdzekļus un pēc tam izdošanas iespējas?

– **Kāpēc jums likās, ka Lembergs ir tas labais?**

– Nē, man nekad nav viņš licies labais.

– **Nu, bet jūs beigās tomēr nostājāties viņa pusē.**

– Tāpat kā latviešu leģionāri, kad divas puses savā starpā cīnās, tad tu domā, vai starp utainajiem vai starp zilajiem, – tā arī šinī pasaulē. Tā ir, kad tu pats par sevi nevari būt līdzvērtīgs spēks.

– **Tad pirmajā grāmatā ir visa patiesība sarakstīta?**

– Nu, pirmajā grāmatā es rakstīju to, ko tajā brīdī domāju, ko tanī brīdī biju noskaidrojis. Tur nekas nav īpaši liels atrasts, nu, teiksim, graužošs, bet tie vispārējie materiāli, kas tur bija, bez šaubām, ko man sirds pavēlēja, to es rakstīju. Bet līdz tai otrajai, ja paskatās tagad ar Lemberga viedokli, tad es noskaidroju, kā tur visu to Ventspils rūpniecisko ostu centās saglabāt, jo viņu varēja arī iznīcināt.

Tiešām, kad paskatās Ventspils deputātu padomes protokolus, tad tur bija ar vienas, divu balsu pārākumu, ka tomēr to ostu neslēgs, ka ļaus strādāt utt.

Radikāļiem un zaļajiem bija tikai viedoklis, ka vajag slēgt, un tā es rakstu, tā patiešām bija, ka Lembergs to izglāba. Protams, viņš glāba... to varbūt tur vajadzēja pieminēt – ne jau tāpēc, ka Latvijai tur glāba, bet tāpēc, ka Lembergs, būdams gudrāks par visiem, apzinājās, kādas milzīgas peļņas iespējas būs viņam pašam un visiem tiem ļaudīm, kas ar viņu saistīti. Bet kaut kāds labums jau no tā ir arī Latvijai un Ventspilij, protams. Tā ka tas ir tas pozitīvais par viņu. Viņa varēja būt iznīcināta, tā osta, varēja būt slēgti visi tie uzņēmumi. Tāda bija tautas prasība, sākoties Atmodai. Lembergs to pagrieza. Bet nu skaidrs, ka viņš to darīja Krievijas uzņēmumu interesēs un savās interesēs, par to var padomāt.

– Jūs gribat teikt, ka viņš šeit ir Krievijas ieliktenis?

– Nu, es nevaru tā pateikt, tik precīzu datu man nav. Bet es domāju, ka ar Krieviju viņam pašam sākumā bija milzīgi sakari, tas tā, starp mums runājot, un kam tad Krievijai to Ventspils ostu vajadzēja? Krievijai tajā brīdī nebija izejas uz jūru. Tai pirmajā grāmatiņā es to noskaidroju, un esmu par to pārliecināts, ka Ventspils Krievijai nozīmēja milzīgu vērtību, viņai visa Latvija nav vajadzīga, viņai vajadzīga ir Ventspils. Līdz ar to viņiem vajadzēja garantēt, lai pēc Atmodas tā Ventspils turpina darboties. Un viņi atrada Lemberga personā tādu cilvēku, kurš to nodrošinās. Naftas plūsmu, viņiem nafta bija briesmīgi vajadzīga, tāpat kā akrils un amonjaks, un Lembergs to nodrošināja.

– Kāda bija jūsu iepazīšanās ar Lembergu?

– Mēs Augstākajā padomē abi divi bijām, nē, nu, nekādi ciešie sakari mums tur nebija tajā Augstākajā padomē, kaut kādi tur drusciņ. Viņš jau tur maz strādāja, viņš nesēdēja tur, viņš sēdēja Ventspilī. Jo viņam tā Augstākā padome bija mazsvarīga lieta. Skaitījās deputāts, bet ieradās tikai uz atsevišķām sēdēm, neko viņš vairāk nedarīja, viņš saprata, ka izšķirošais ir Ventspils postenis. Ko mēs pat iedomāties nevarējām.

– Bet tad, kad jūs rakstījāt grāmatu par Ventspili, uzrakstījāt, izdevāt, – tad viņš nāca pie jums un teica, ka tiesāsies?

– Nu ja, te nu sākās tās interesantākās detaļas, kā tas notika, un man par to visu ir rūpīgi jāpadomā, teikšu atklāti. Tas nebija tik vienkārši.

– Jūs baidāties?

– Nē, es nebaidos. Par... par... par Lembergu... nu, es nezinu... varbūt arī ir jābaidās. Varbūt šobrīd ir arī jābaidās.

– Kāpēc jums tā liekas?

– Nu, domāju, ka tas, ko mēs varētu darīt zināmu... Lembergam, īpaši sakarā ar to, ka viņš raujas, šķiet tā, ka raujas pie varas, sakarā ar to tas, ko es varētu pastāstīt, tas viņam būtu ļoti bīstami.

– Un viņš to zina?

– Es domāju, ka viņš to zina, jā, tagad tas varētu būt ļoti bīstami, katrā ziņā ļoti nepatīkami.

– Viņš zina, ka jūsu rīcībā ir informācija, kas viņam varētu kaitēt?

– Nu, tikai tāda informācija, kā tas ir, kādi piedzīvojumi mums ir bijuši.

– Tie ir tie piedzīvojumi, kuri varētu ietekmēt viņa politisko karjeru?

– Laikam varētu ietekmēt, jā. Īpaši, ja es to ļoti precīzi un ar attiecīgiem komentāriem pasniegtu, nu, tāpēc es vēlreiz saku, ka man jāpārdomā.

– **Vēl pēdējais jautājums – ja kāds šodien gribētu rakstīt grāmatu par Lembergu, viņam arī būtu jābaidās par savu dzīvību?**

– Tas ir atkarīgs no tā, ko viņš tur gribētu rakstīt.

– **Nu, neko labu, bet patiesību.**

– Protams... protams...

– **Viņš ir tāds cilvēks, no kura jābaidās?**

– Pamēģiniet par šitām personām – Šķēli un Lembergu – uzrakstīt patiesību! Tur būs asinis un... ja jūs līdz tam aizraksieties. Jūs domājat, ka viņi visas šitās lietas ir izdarījuši bez tā?

– **Jūs domājat asinis? Vistiešākajā veidā?**

– *Latvenergo* ļaudis tur ir no bitēm miruši un kā.. un pati ko par Lejiņu stāstījāt, un tā tālāk.

– **Jūs pieļaujat, ka tā būtu varējis būt?**

– Es nezinu, jūs pati to stāstījāt, es domāju, ka varbūt arī, es nezinu. Bet katrā ziņā viņš nav no tādiem, kas uz to ietu bez ļoti būtiskiem iemesliem. Tāpat kā viņa... ir, kas dara tikai to, kas ir jādara, viņi ir ļoti saprātīgi cilvēki, neviens nav muļķis, ne Šķēle, ne Lembergs. Un, ja nu vairs nav citas iespējas, tad... tas ar' ir skaidrs.

– **Jūs pat domājat, ka viņiem abiem diviem ir asiņainas rociņas?**

– Es domāju, ka noteikti... noteikti... Sagrāba ostu, kļuva par multimiljonāru...

Šeit mūsu saruna pārtrūkst, prasīto divu trīs dienu vietā pārdomas prasa pāris nedēļas, pēc kurām klausulē atskan neveikla stostīšanās – ziniet, laiks vēl nav pienācis. Varbūt publicists pats saņemšoties un uzrakstīšot grāmatu, kurā šoreiz būšot visa patiesība, bet... Viļa Selecka balsi skaidri saklausāmas primitīvas bailes.

Publicēts 2006. gadā